

FORHANDLINGSSITUASJONEN OG DEN NORSKE DEBATT

I over 15 år har man i Norge og de øvrige europeiske land behandlet mulighetene for et utvidet Fellesskap som et fremtidshåp - noen ganger meget fjernt, andre ganger såvidt nært at man kunne skimte konturene av det. Men anstrengelsene har vært så store og de konkrete resultater så få at det etter hvert var blitt noe mekanisk og uinspirert over de formelle fremstøt som ble gjort for å nå målet.

Plutselig, i løpet av noen uker, har mulighetene tatt form. Man er ferdig med å måle opp byggegrunnen, man har begynt å reise huset.

I den almene optimisme som nu råder skal man selvfølgelig ikke glemme at det gjenstår vanskelige og ennå uløste konstruksjonsoppgaver. For Norges egen del er det fem hindere som skal passeres før vi kan bli medeiere i dette europeiske prosjekt.

- Britene må først få løst de gjenstående problemer: New Zealand, eksport av meieriprodukter og Englands bidrag til fellesutgiftene,
- Det må være flertall i Parlamentet for britisk tilslutning,
- Norge må ha forhandlet seg frem til et akseptabelt forhandlingsresultat, ikke minst for jordbruket og når det gjelder adgangen til norske fiskefarvann,
- Folkeavstemningen må vise en rimelig oppslutning i folket om det forhandlingsresultat som er oppnådd,
- Stortinget må med 3/4 flertall vedta norsk tilslutning til EEC som fullt medlem.

Uten å undervurdere de gjenstående spørsmål i den britiske forhandlingsrunde er det all grunn til å tro at de lar seg løse, og at det kan ha skjedd allerede innen utgangen av juni. Det avgjørende nye i situasjonen er den politiske vilje til å komme hverandre i møte som nu preger partene.

Usikkerheten ligger i dag ikke i Brüssel, men i London, og den er særlig knyttet til det britiske arbeiderpartis holdning. Harold Wilson har lenge sittet på gjerdet. Det antas at han vil hoppe ned på motstandernes side, ikke bare ut fra en politisk helhetsvurdering, heller ikke bare av almene taktiske grunner, men fordi den stilling han tar kan få avgjørende betydning for hans egen posisjon som partileder. Wilson's fremste rival, Jim Callaghan, har markert seg stadig tydeligere som motstander av britisk EEC-medlemskap, og Callaghan har stort følge innen Labour's Parlament-gruppe. Wilson kan få behov for å ta vinden ut av Callaghan's seil ved selv å ta ledelsen av motstanden.

Noe enig Arbeiderparti er imidlertid ikke sannsynlig. I alle tilfelle er et betydelig mindretall erklarte Europatilhengere. Ganske nylig er også partiets fremste talsmann i utenriksspørsmål, Dennis Healey, gått over fra motstandernes til tilhengernes rekke.

Anti-gruppen i det konservative parti er liten og ventes å bli mindre når partiledelsen utøver sitt påtrykk. Det er derfor overveiende sannsynlig at Heath vil ha kontrollen over et sikkert flertall i Parlamentet ved den endelige votering. Denne kan komme allerede i august, senest i oktober/november.

Kravet om en folkeavstemning i Storbritannia vil bli avvist.

Så noen ord om forhandlingssituasjonen for Norges vedkommende. La meg først minne om selve utgangspunktet for våre forhandlinger. Når Storbritannia går inn som medlem av EEC, vil EFTA - Frihandelsforbundet - i praksis opphøre å eksistere. Norge vil risikere å miste den nuværende tollfrie adgang til et stort europeisk marked. Det ville i første rekke ramme den nødvendige utvikling henimot høyere bearbeidelse av våre råstoffer og fremstilling av ferdigvarer som vår videre vekst er avhengig av. Det ville ha oppstått en ny markedssituasjon i Europa som vi ikke kan la være å forberede oss på.

Dersom Storbritannia omvendt ikke skulle komme med i Fellesskapet, vil Europa fortsatt være delt i to markedspolitiske områder. Hverken økonomisk eller politisk vil man da ha skapt det utvidede Fellesskap, altså den samling av Europa som man tar sikte på.

Den situasjon hvor vi skal vurdere norsk medlemskap er altså denne: Et utvidet EEC er blitt en realitet, gjennom Storbritannias tilslutning. Vi kan bare ta full del i et stort europeisk marked, med fulle fordeler, innenfor dette Fellesskap. Det utvidede EEC blir på alle sentrale felter en politisk bestemmende faktor i Europa. Å stå utenfor vil si å fraskrive seg medbestemmelse over en meget stor del av de forhold som i alle tilfelle vil påvirke vårt eget land.

Det er sagt fra motstanderhold at EEC-saken dreier seg om vi skal forbli herrer i vårt eget hus eller ikke - om vi skal bevare husbondsretten i vårt eget land. En slik måte å stille spørsmålet på er meningsløs, av flere grunner. For det første har andre land med sterk nasjonal selvbevissthet vært medlem eller søkt medlemskap i Fellesskapet uten å ha noen tanke om at dette skulle bety deres egen selvutslettelse som nasjon. For det annet kan vi i dag bare ha reelt herredømme over vår egen tilværelse dersom vi får medbestemmelse i alle de forhold som avgjøres på internasjonalt plan og som setter grenser for vår egen handlefrihet.

De sentrale norske forhandlingsspørsmål knytter seg til jordbruket og til fiskeriene. Det kan sies slik at hovedargumentene for norsk medlemskap i et utvidet EEC ikke reiser seg som sentrale punkter under forhandlingene. Det gjelder de fordeler som norsk industri kan hente fra tollfri adgang til et stort nytt marked. Det gjelder mulighetene for å bekjempe alle de former for proteksjonisme som avdekkes når tollmurene rives ned. Det gjelder deltagelsen i det politiske miljø som vil formes i Europa. Det gjelder, som før nevnt, skipsfartens fremtid. Det gjelder mulighetene for å ta fatt på nye oppgaver - som f.eks. forurensnings- og naturvernproblematikken på internasjonalt plan.

Det er våre vanskeligheter vi forhandler om. Derfor preges debatten av de mer negative aspekter. Derfor preges den også av de problemene vi sliter med i dag, ikke av de nye utfordringer vi vil stå overfor og som vi vil måtte løse i årene fremover.

Jeg vil gjerne få si noen ord om de to spesielle næringer jeg nevnte - fiske og jordbruk.

Det kan være grunn til å peke på at vi har vidt forskjellige utgangspunkter når det gjelder disse to næringene. I den ene, fisket, er vi en europeisk stormakt og en konkurransedyktig sådan. Den annen, jordbruket, teller meget lite i europeisk sammenheng og arbeider under naturgitte ulemper.

Norge er klart Europas største fiskerinasjon. Vår fangster alene større enn de seks nåværende EEC-lands til sammen.

Over 90% av våre fiskefangster må selges på utenlandske markeder. Det blir mulighetene for eksport som er avgjørende for produksjon og fortjeneste for norske fiskere - og dermed for næringsgrunnlag og bosetting langs kysten.

Alt for meget av den fisk som fanges i Norge går til oppmaling og dyrefor. For fiskerne gir det lavere fortjeneste enn om fisken gikk til mat, enten som fersk fisk eller gjennom foredling av produktet.

Medlemskap i EEC vil gi norsk fiskerinæring en langt bedre garanti for å få avsatt fangstene enn man har i dag. Etter de priser som er fastsatt, vil fri avsetning på EEC-markedet gi fiskerne bedre betalt for produktene enn de får under dagens markedsforhold.

Grunnlaget for bosetting langs kysten blir i økende grad avhengig av at vi kan bygge opp en foredlingsindustri i land. Eksporten av frossenfisk møter i dag tollmurer på omkring 20% på EEC-markedet. Å få anledning til tollfri eksport til dette store, folkerike området vil bety en kraftig stimulans for industriutviklingen i våre utkantområder. I det hele tatt er store deler av norsk eksportindustri beliggende i utkantområder. Mulighetene for å bygge ut et lønnsomt arbeidsliv i distriktene vil være vesentlig svakere dersom vi ikke skulle bli en del av et stort internasjonalt marked.

Den store faren for fisket i fremtiden ligger i overbeskatning av fiskestammene - at det drives rovdrift på naturgrunnlaget. Skal vi unngå dette, må vi få i stand bindende internasjonale avtaler. Til det trenges handlekraftige og forpliktende organer. EEC-samarbeidet er et logisk svar på et slikt problem.

Den største vanskelighet for vår fiskerinæring ved medlemskap i EEC knytter seg til fiskerigrensen. I dag har norske fiskere enerett til fangst innenfor 12- mils grensen. En felles fiskeripolitikk i EEC bygger på likestilling av fiskere fra samtlige EEC-land, bortsett fra selve kystfisket innenfor 4 mil. Etter dette vil altså utenlandske fiskere få adgang til norske farvann, mens norske fiskere ville få de samme rettigheter i andre lands områder.

Likestilling betyr ikke "fritt fiske". De samme reguleringer som i dag gjelder innenfor den norske 12-mils grensen med hensyn til redskapstyper, fangsttider, soner osv. måtte også fiskere fra andre Fellesskapsland bøye seg for. Det vil fortsatt være Norge selv som vedtar slike reguleringer, ikke Fellesskapet.

Allikevel blir spørsmålet om fiskerigrensen et meget viktig punkt under de norske forhandlinger. I et av de møtene som er holdt har EEC også innrømmet at det må tas hensyn til Norges "berettigede interesser".

Jordbrukets situasjon er som kjent en helt annen. Den totale norske produksjon av jordbruksvarer utgjør bare $\frac{1}{2}\%$ av produksjonen innenfor et utvidet Fellesskap. I mange områder av Norge betyr det imidlertid meget at man opprettholder et jordbruk som grunnlag for bosettingen. Fordi produksjonen er så liten i en EEC-sammenheng, er det imidlertid også lettere å finne frem til særordninger som kan sikre inntektsnivået for norske jordbrukere og en fremtid for næringen.

Mulighetene for å oppnå tilfredsstillende ordninger for jordbruket må ansees som gode. Hverken næringen eller landet som helhet ville vært tjent med at jordbruket ble brukt som en slags bryg mot norsk medlemskap.

For det første ville dette si å gi opp forhandlingene før man så hvilke resultater man kunne oppnå. For det annet kommer henimot halvparten av norske gårdbrukeres inntektsgrunnlag fra skogbruket, som vil ha klare fordeler av norsk tilslutning til EEC. For det tredje må vi skape et solid overskudd i norsk økonomi hvis vi i årene fremover skal kunne fortsette med de inntektsoverføringer til jordbruket som er nødvendige for å sikre et godt inntektsnivå i næringen. For det fjerde vil den videre

mekanisering og effektivisering i landbruket i årene fremover redusere tallet på dem som arbeider i næringen. Fremlagte prognoser over utviklingen antyder at jordbrukets andel av yrkesbefolkningen frem mot århundreskiftet vil gå ned fra 11 til 3%, dette uten hensyn til EEC-tilslutning. Våre bygdesamfunn må derfor kunne tilby andre arbeidsplasser i tillegg til jordbrukets dersom de skal ha et tilstrekkelig befolkningsgrunnlag for et rikt sosialt og kulturelt liv. Også bygdene vil dermed være avhengige av de arbeidsvilkår vi sikrer for industrien og for andre næringer.

I den senere tid har planene om en utvikling av det økonomiske og pengepolitiske samarbeid i Europa satt et stadig sterkere preg på debatten. Etter som det her brukes til dels sterke uttrykk, kan det være grunn til å minne om at den utvikling man konkret står overfor dreier seg om et praktisk samarbeid, gjennom rådslagninger og anbefalinger til medlemsland. Dette er hovedinnholdet i de vedtak som er truffet i Ministerrådet - vedtak som i parentes bemerket bare kan gjøres når de oppnår tilslutning fra samtlige medlemsland.

Både de valutakriser man nylig har opplevd i Europa, med forstyrrende skadevirkninger for alle land, og den inflasjonsartede ubalanse i økonomien som i dag gjør seg gjeldende praktisk talt over hele Europa, forteller tydelig om behovet for en bedre samordning enn den vi hittil har hatt. Jeg tror derfor det vil være en økende forståelse for selve intensjonen bak dette arbeidet: Å skape et slikt intimt samarbeid i Europa at vi i fremtiden kan redusere faren for økonomiske kriser, forstyrrelser i arbeidslivet og trusler mot den fulle sysselsetting.

Bakom all diskusjon om Norges internasjonale engasjement ligger spørsmålet om vår egen fremtid som nasjon. Man kan her slå fast to enkle forhold som ikke skulle utløse noen uenighet. Det ene er at vi i stigende grad er avhengige av hva som skjer rundt oss. Det annet er at alle fornuftige parter ønsker å bevare vår nasjonale selvstendighet. Spørsmålet er imidlertid hvordan vi gjør dette. Man strides ikke om målet, men om midlene. Hva det gjelder er ikke å oppheve nasjonalstaten. Utviklingen i Europa går ikke i retning av noen europeisk forbundsstat, men et stadig mer intimt samarbeid mellom nasjonale stater. Dette samarbeid har to hovedformål: Dels å begrense den tradisjonelle

suverenitet for å hindre at ett land kan treffe ensidige tiltak som rammer andre, dels å utvide den tradisjonelle suverenitet for å gi de enkelte land del i internasjonale forhold som berører det selv. Ved å pålegge seg selv visse begrensninger i egen ensidig handlefrihet, får man til gjengjeld medbestemmelse på et større plan.

Dette er til særlig fordel for små stater. Derfor ser vi også i EEC at det er de minste statene, Belgia, Nederland og Luxemburg, som presser hardest på for å bygge ut Fellesskapet videre. Uinnskrenket selvråderett for alle betyr hverken frihet eller sikkerhet for alle. Det betyr først og fremst at de store land kan sette sin vilje igjennom på bekostning av de små fordi de store har makt til å utnytte selvråderetten. Et internasjonalt avtaleverk legger bånd på alle, men det legger de sterkeste bånd på de store landene. Internasjonale avtaler gir nye rettigheter og medbestemmelse til alle, men denne retten betyr mest for de små land.